

DEBRECENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

FŐSZERKESZTŐ: DR. KUN BÉLA. FELELŐS SZERKESZTŐ: DR. ERDŐS KÁROLY.

Megjelenik
minden héten egyszer
szombaton, egy íven.

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL: DEBRECEN, KOLLÉGIUM
Ide kell küldeni a lap szellemi és anyagi ügyeire vonatkozó
minden közleményt, előfizetést, reklamációt és hirdetési díjat.

Előfizetési ár
egész évre 10 arany korona
félévre . . . 5 arany korona
Egyes szám ára 25 arany fillér

Horthy Miklós kormányzó üdvözlése a mezőtúri református templomban 1925 május 5-én.

Kormányzó Úr! A tiszántúli református egyházkerület gyülekezeteinek és hivatalos képviselőinek tolmácsaképen szeretettel és tisztelettel üdvözlöm Kormányzó Urat úgyis, mint államfőt, úgyis, mint egyházunk tagját: testvérünket. Szeretném, ha kellően méltányolva, kedvesen venné ezt az üdvözlést. Ha én, mint tolmács, a magam kicsinyiségében nem is jelentek semmit, de szavaimban nyolcszáz ezer embernek a lelke beszél. A csonka-magyarországi református egyháznak a fele része. Az a felerész, amelyiknek a Tisza folyó és az erdélyi bércek között, a tiszta magyarság klasszikus területén, a nagy magyar alföld szabadságot lehelő délibábos rónáján jelölt ki lakozást az Isten, s amelyik, mint a magyar kálvinizmus, vagyis a magyar vallás legerősebb szervezete a magyar nyelvhez, magyar nemzeti eszméhez, a szentírás igazságaihoz, az evangéliumi világossághoz, lelkiismereti és alkotmányos szabadsághoz, a tisztes hagyományok erősségeihez s a műveltség és haladás követelményeihez való hajlíthatatlan ragaszkodásában iskola példát adott minden idők, nemzedékek és vallásfelekezetek elé.

Ennek a népnek konzervativizmus az alaptulajdonsága, ami abból a meggyőződéséből származik, hogy a tisztes elődök alkotó bölcsességét hosszú idők és sok emberek hibás próbálkozásainak bukása alakította ki és következik abból az alázatosságából is, amely nem okvetellen tartja a mindenkori jelen nemzedéket bölcsőbbnek és különbnek a mindenkori múlt nemzedéknél.

És ha ezt a népet ott látja is a történelem a forradalmaknak irányzatos gonoszsággal nevezett Boeskay—Bethlen—Rákóczi—Kossuth-korabeli szabadságharcok zászlója alatt, ez nem a konzervativizmussal való szakítást jelenti; hanem azt a határozottságot, erőt és bátorságot, amellyel megakartuk és tudtuk s ezentúl is meg akarjuk és tudjuk védeni őseinktől reánk származott vallási és nemzeti kincseinket: szellemünket, jellemünket, szokásainkat, erkölcsünket, hagyományainkat, amely

kincsek megbecsülésétől és érvényesítésétől hazánk jövője függ. A konzervativizmus tökéje az okos haladásnak és fejlődésnek legjobb befektetése, ha gyümölcsötvetésének módját az idők jeleinek bölcs megértése állapítja meg.

Mi egyházi vezérek boldogok és büszkék vagyunk, hogy a legpróbáltatásosabb és változatosabb időkben is: az emberi, nemzeti és vallási eszmények egymást cserélő rövid időszakokba tördelt súlyos válságainak idején is: meg tudunk felrehajlás nélkül magyar vallásunk alaptulajdonságának birtokában állani és abban népünket is megtartani s ezáltal egyházunk és hazánk jövő nagyságához a legerősebb szegeletkövet biztosítani.

Szeretnők, ha Kormányzó Úrnak öröme telnék ebben a szegeletköben, amely országmentő munkájához kipróbált és biztos fundamentomnak olyan reménységelti jövődöt mutatva kínálkozik és amelyen most biztató jelekre szeretet hajnalodásával, tiszteletadásnak, megértés összhangjának, nagy várakozásnak és erős bizodalomnak feltámadásával hajladoznak Kormányzó Úr felé a zászlók.

A minden áldások Istenét kérjük, hogy sújtoló, de fel is emelő felelősséggel teljes, lelki és testi töredelmekkel bővölködő, sok szenvedések és dicsőségek valóságait és lehetőségeit egyesítő állásához adjon Kormányzó Úrnak bölcs szívet, igazságos értelmet, teherbíró erőt, szenvedéstűrő békességet, elhatározást minden jóra, kitartást a boldogság felé vezető úton. Adjon nemzetünk feltámadásában és diadalában helyezett olthatatlan hitet s e diadal minél hamarabb jöttéhez minden hatalmakat.

Dr. Baltazár Dezső.

Egy érdekes munkálatról.

(A Pappszász-féle bizottság jelentése.)

Nem akarom már is nagyon hosszúra nyúló észrevételeimmel fárasztani az olvasókat a munkálat azon részeinek elemzésével, amelyek a kollégiumi levéltár, könyvtár, a diakonissza-intézet és hadi árvaház, valamint az egyházkerületi bizottság apasztása tárgyában tesznek kétségkívül jóakarató, bár nem mindenütt helytálló megjegyzéseket. Nem kívánok az énekes-

könyvi pénztár kérdésével sem foglalkozni, bár itt érdekes volna kutatni az okát annak, hogy miért akarja a munkálat ugyanakkor, amikor az egyházkerületi adóban részesedésből kizárná a kollégiumot, ezt a legalább is akkora bevételt viszont az egyházkerület pénztárából a kollégiumába áttenni, vagyis — népiesen szólva — az egyik árkot a másik helyen ázott árokból kikerülő földdel betemetni. Ezek helyett a még rendelkezésre álló tért inkább a munkálat azon részeinek megvilágítására használom, amelyek az egyházkerületi gazdálkodás felől téves képzetek alkotására alkalmasok.

Ilyen az a, nyilvánvaló jóakarathoz nagyon enyhe formában tett megjegyzés, hogy ha a püspöki iroda egyik alkalmazottja valamely tévedés folytán egy időn át két helyről vett volna fel fizetést, ennek a visszafizetésére köteleztessék. Ugyanis az történt, hogy a püspöki iroda egyik alkalmazottját a debreceni egyházközség pénztárnokává választotta s az ezt az állását 1924 január 1-én elfoglalta. Miután azonban a debreceni egyház is kimondta a létszámapasztást, a szóban forgó fiatalember, nehogy nála régebbi tisztviselőt tegyenek B) listára, február hónapban erről az állásáról lemondott s mivel a püspöki irodában helye betöltve még nem volt, március 1-ével ott újból szolgálatra jelentkezve, a munkát tényleg megkezdte. Az egyházközségnél azonban lemondásának visszavételére szólították fel s csak április végén mentették fel ottani állásától. Március és április hónapokról tehát onnan megkapta a fizetést, de ugyanazon hónapokról fizetéséről szóló nyugtájára az egyházkerületi pénztárban is honoráltattott. Ezt az utóbbi fizetést azonban tényleg nem ő kapta, hanem azok, akik ezidő alatt az irodában helyettesítették. Itt tehát kétségkívül formahiba történt, hogy t. i. a szóban forgó fiatal tisztviselő olyan fizetést nyugtázott, amit valóban nem ő élvezett. Ez a formahiba talán fel sem tűnt volna, ha az illető tisztviselő véletlenül nem a püspök úr fia.

Ugyanezzel a fiatalemberrel áll kapcsolatban az az észrevétel is, hogy püspök úr miért vitt magával a harctéri útja alkalmával egyházi köteleken kívül álló fiatalembert. Hát bizony csak azért, mert ezen egyházi szempontból nagyon nagy fontosságú út alkalmával a püspök úrnak személyes szolgálattételre szüksége volt s ha az irodaszolgát evégből elvitte volna magával, bizonyára mindenki megértené. Egyébként ennek az útnak az összes költsége — nem a fiatalemberé, hanem az egész expedícióé — 1889 korona volt.

Éppen ilyen fokozott figyelemben részesíti a munkálat püspök úr amerikai útjának költségét is. Az első útról az elszámolás az egyházkerületi közgyűlés előtt megtörtént. Az összes költség 4100 dollár volt. A többi összegből a kollégium égető adósságainak kifizetése s a Kálvineum, meg az özvegy lelkésznek javára adott

adományokon felül maradt része önálló alapítványra tétetett, melyből a kollégium diákjai sok szép segínyt nyertek már eddig is. Ez az alapítvány előlegezte a második amerikai út költségeit. De az előlegezett összeget püspök úr Amerikából már két hónap múlva, 1924 december havában megküldte, meg is szerezvén elég csinos összeggel. Erről, valamint a második út gyűjtésének eredményéről az alapítvány kezeletése fog számolni az évi számadása rendén. Talán mégsem indokolt püspök úrnak ezen, merőben önkéntes, a kollégium sorsát szívükön viselőket őszinte hála kötelező fáradságát és nagy munkáját, mely a második alkalommal is nagy összeggel gyarapította a Kollégium és a Kálvineum anyagi erejét, bizalmatlansággal kísélni.

Szó van a munkálatban bizonyos 18 mm. búzáról is, amelyet a püspök úr jogosulatlanul vett fel. Igaz ugyan, hogy — amint az könnyen megállapítható lett volna — nem 18, hanem 12 mm.-ről van szó, de ez a dolog érdemén semmit sem változtat. A 12 mm. búza felvételének története ez:

Köztudomású, hogy a köztisztviselői fizetések a háború után s egészen 1924 július 1-ig, csaknem hónapról-hónapra változtak s alig volt olyan köztisztviselő Magyarországon, aki pontosan meg tudta volna mondani, hogy neki mi a kompetenciája. Nem tudták az egyházkerületi tisztviselők sem, akik tehát esetről-esetre a pénztártól kérték az információt. Különösen nem tudta püspök úr, aki az ő javadalmának meghatározására vonatkozó határozatok meghozatalánál sohasem volt jelen s aki a fizetések ügyét, egyéb nagy elfoglaltsága mellett, sohasem tanulmányozta, hanem megelégedett azzal, hogy a pénztárban kiállított nyugtáját aláírja s ott kiszámított értékét felvegye. Az 1923. év nyarán az egyházkerületi alkalmazottak javadalma ügyét állapított meg, hogy a készpénzfizetésen kívül családtagjaik száma szerint búzaellátásban is részesültek. Ez a búzasegély azonban nem terjedt ki a püspök úrra. — Az egyházkerületi pénzügyi bizottság alulírt előadója a vonatkozó határozatok írásbeli kiadásán felül szóval is két ízben figyelmeztette a pénztárt — amint azt a munkálat egyik melléklete is megállapítja —, hogy a püspök úrnak búzaellátás nem állapított meg. Mindazáltal a pénztárban a püspök úr javadalmi nyugtáját a búzajárandóságnak is számításba vételével állították ki. Ennek aztán az lett a következménye, hogy a tisztviselők ellátására vásárolt búza hamarabb elfogyott a kelletnél. Ekkor ismét a pénztári hivatal, amint az az utalvány külalakjáról is nyilvánvaló, kiállított egy rendeletet arról, hogy a hiányzó búzamenyiséget vegyék meg. Ezen, 1924 április 8-án kelt rendeletet püspök úr aláírta. De annak megértéséhez, hogy a búzajárandóságnak 1923 augusztustól kiszolgáltatója nem történhetett ezen 1924 áprilisban kelt rendelet alapján, nem

kell magyarázatot. Nem nehéz tehát belátni, hogy ebben az esetben a mulasztás hol történt.

Vannak a munkálatnak észrevételei a Baldácsy-alapítvánnyal kapcsolatban is. Am ezek az észrevételek is a tényállásnak csak kisebb részben ismeretén alapulnak.

A munkálat ugyanis az alapítólevél egyik pontjára és az 1886. évi 226. sz. egyh.-ker. határozatra hivatkozással arra az eredményre jut, hogy az alapítvány hozadékának csak $\frac{1}{6}$ -a volna püspöki javadalomra fordítható. Ezzel szemben tudni kell, hogy az alapítvány szervezeti szabályzatának 3. pontja világosan kimondja, miszerint az ezen egyes (i. i. az alapítólevélben megjelölt) célokra fordítandó összegek mennyiségének és arányának meghatározása szükségleteik szerint az egyes egyházkerületeket illeti. Az 1886. évi 226. sz. egyh.-ker. határozat pedig a püspök javadalmára fordítandó hányadrészt valóban $\frac{1}{6}$ -ban határozta ugyan meg, de már az 1887. évi 228. sz. határozat éppen arra hivatkozással, hogy a többi egyházkerületek mind nagyobb részesedést adtak a püspöknek, kimondja, hogy az akkor 2500 forintot kitett hozadékból 800 frt legyen a püspöké, 680 frt a Református Segélyegyleté, ugyanannyi az egyházmegyei gyámintézeteké, 340 frt pedig adasék csekélyebb fizetésű lelkészek javadalmazására. Ez így maradt 1896-ig, amikor az osztalék 3000 frtra emelkedvén, a püspök jutalékát 1300 frtra emelte a közgyűlés. 1900-ban már 7000 korona volt az osztalék, amiből a püspöké 3011 korona volt, míg a többi cél változatlanul az 1887-iki jutalékot kapta. Mivel ugyanis a lelkészek kongruáját megszabó törvény és az országos gyámintézet felállítása ezt a két célt kevésbé égetővé tette, az egyházkerület úgy látszik arra törekedett, hogy az alapító-levélnek azt a kívánságát, mely szerint a szuperintendens urak illő díjazásban részesíttessenek, lehetőleg teljesíthessék. Ezért az alapítványból nyert osztalék emelkedése alkalmával a többi célok részesedését egyszer sem emelte, sőt később, amikor az egyházmegyei gyámintézetek teljesen szűk körre szorítottak, az ezeknek adott jutalékot teljesen meg is szüntette. Így az osztalék emelkedése csaknem egészen a püspök javadalmazásának növelésére ment, a maradvány pedig részint a püspöki irodai szolgálat költségére fordított, részint tőkésített. 1902-ben az osztalék 8000 K lett, amiből a püspöké 5000 K; 1903-ban ismét emelkedik. 9000-re, a püspöké marad 5000 K, tehát most is több, mint a fele. Majd a 362—909. sz. egyh.-ker. határozat úgy rendelkezett, hogy a püspök a Baldácsy-alapítványból közvetlenül ne kapjon semmit, hanem a fizetése az egyházkerület terhére egységesen megállapítván, ennek teljesítésére külön pénztár állíttatott be a számadási rendbe s ezen külön pénztár több helyről, azok közt egy részben a Baldácsy-alapítványból is dotáltatik.

Mindezekből világos, hogy miután az ala-

pítványi osztalékból az özvegyek gyámolítására már évek óta semmi sem fordított, a Református Segélyegylet pedig 1886-tól 1912-ig 1360, onnan 1922-ig 2360 kor. jutalékban részesült: nem a püspöki javadalom érdekében mondatott ki, hogy az alapítványi osztalékból felerész adasék a püspöki javadalom pénztárának, a másik felerész pedig egyenlően oszoljon meg a Református Segélyegylet, meg az egyházkerületi gyámintézet közt. Ezt a rendelkezést pedig nem a rendkívüli intéző-bizottság tette, mintahogy a munkálat egyik helyen mondja, hanem az 1922. évi egyházkerületi közgyűlés 545. sz. határozatával. A munkálat alá odagépelt nevek igen tisztelt viselői akkor is tagjai voltak már egyházkerületi közgyűlésnek.

Aztán az 1909-iki említett határozatból az is világos, hogy a püspök fizetésének mennyisége szempontjából teljesen közömbös, hogy a Baldácsy-alapítványból mennyi fordítatik erre a célra. Mert ha az alapítvány kis osztalékot ad is: a püspök megállapított fizetését mégis ki kell adni; s viszont, ha az alapítványból nyert osztalék tízszer annyi volna is, mint a püspök fizetése, azért neki több csak nem járna. Aztán világos az is, hogy azon az okon, mert a Baldácsy-alapítvány osztaléka még meg nem érkezett, ugyancsak nem lehet a püspök esedékessé vált fizetésének kiadását megtagadni, éppen úgy, mintahogy hiába fizetné be az alapítvány az egész esztendei osztalékot előre január elsején, a püspöknek nem volna joga a fizetésből többet követelni, mint az esedékes részletet. Amiből az is következik, hogy azt a rövid lejáratú kölcsönt, amelyet 1924 júniusában a püspök javadalmának teljesíthetése végett vettek fel, nem lehet kifogásolni. Efféle kölcsönökre bizony a háború s kivált a forradalmak óta, különösen a kollégiumi tisztviselők javadalmának teljesíthetése érdekében, gyakran volt szükség.

Mindezeket a munkálat készítője éppen úgy megtudhatta volna, mintahogy én megtudtam. Sajnálom nagyon, hogy nem vett fáradságot alaposabban utánanézni a dolgoknak, mert ez a féloldalas megvilágítás azt a gondolatot keltetheti, hogy a munkálat készítője nem járt el minden tendencia nélkül. Ilyen gondolatnak tápot adni pedig nem kívánatos.

De más vonatkozásban is adhat félreértésre alkalmat a munkálat. Azt a passzusát ugyanis, mely arról szól, hogy az államsegély felhasználásánál ügyelni kell, hogy a felhasználás az államkormány intenciói szerint történjék, miután ez a kívánság külön pontba van foglalva, de indokolva semmivel sincs, könnyen arra magyarázhatja valaki, hogy talán valamely meg nem engedett célra is fordították az államsegély valamely részét. Holott meggyőződhetik könnyen mindenki arról, hogy mindakét féle államsegély ma is teljesen azokra a célokra használtatik, mint a háború előtt. A változás annyi, hogy az egyházmegyek aránylag kevesebbet, az egyház-

kerületi közszükségleti pénztár pedig aránylag többet kap most, mint a háború előtt. Az arálynak ez az eltolódása a költségvetés tervezetét készítő pénztári hivatal javaslatára történt, mely ugyanis a kerületi közszükségletek nagyarányú növekedésére tekintettel kívánta inkább ezt a pénztárt dotálni. Ez azonban nem elvi különbség s ezen, ha az egyházkerületi közgyűlés úgy találja jónak, nagyon könnyű lesz az évi költségvetés megállapításakor változtatni. Itt meg kell még említenem, hogy az államsegély nem valorizált értékkel adatik, mert az egyikfélének a mostani összege 750-szerese a békebelinek, a másikféléé pedig nem egészen háromszerszeres. Felfogásom szerint a munkálat készítője — bizonyára akarata ellenére — rossz szolgálatot tett egyházunknak, mikor ezt a donoi homályban levő pontot fogalmazta.

A munkálat készítőjéről beszélek, és nem bizottságról, azért, mert a szétküldött gépirásos munkálatnak alá van ugyan gépelve öt bizottsági tag neve, de az eredeti aláírásokkal ellátott példány, bár annak beküldésére irányuló kérelem a püspöki hivatalból már április 10-én elment, mindeztideig nem érkezett be. Úgy mondják, nincs is ilyen. Ez sem volna baj. Inkább felűnik az, hogy a rendszeres munkálat után, annak mintegy pótlásául, küldettek szét bizonyos mellékletek is, amelyeknek a tartalmáért, mivel még másolatnak jelzett aláírásokkal sincsenek ellátva és kísérő irat nélkül küldettek szét, teljességgel nem lehet megállapítani, hogy ki a felelős. Pedig ezekben a mellékletekben is van egy pár olyan állítás, amelyeket a felelőtlenség fedezékéből röpiteni el nem olyan eljárás, mely az erkölcsbírói kvalifikáció megadhatná.

Mindezeket azonban legkevésbé sem akarom a bizottságnak, vagy a bizottság tagjainak rovására írni. Bizony az efféle bizottsági munkálkodás nem könnyű feladat. Több embernek együtt nehéz olyan munkát végezni, hogy mindnyájukat kielégítő legyen az eredmény. Nem is csudálom, hogy éppen e nehézségeket is szemmel tartva, a munkálat az egyházkerületi bizottságoknak nagy száma s egy-egy embernek nagyon sok bizottságban szereplése ellen is kifogást tesz. Hallom, hogy különösebben éppen én rólam volt szó, aki talán huszonhétféle különböző bizottságnak vagyok tagja. Hát bizony azt magam is sokszor megállapítom, hogy sokkal nagyobb mértékben foglalkozom egyházi ügyekkel, mint amennyire a munkára okosan megsabott órákból rendelkezésemre álló idő megengedné. Mivel pedig a bizottság tagjai csak olyan jól tudják, mint én magam, hogy ezen különféle egyházi megbízatások végzéséért semmiféle anyagi vagy egyéb előny nem jár, csak köszönettel lehet fogadni a szíves figyelemzetést, hogy ugyanis egy-egy ember munkájának túlon-túl igénybevétele csakugyan nem helyes. Mások is beláttuk már ezt és például én azért tettem le a gyülekezetek bizalmából rám-

ruházott egyházkerületi világi főjegyzői tisztet, mert már elbirhatatlanul soknak találtam a munkámat. Ezért kérem már évek óta az egyházkerületi elnökséget, hogy az ideiglenesen elvállalt igazgatótanácsi jegyzőségtől (pedig ezzel az eggyel kettőszáz korona tiszteletdíj is jár) mentsenek fel engem. Ezért szabadultam meg a tanügyi bizottsági jegyzőségtől, amit a lelkes főjegyző helyett szívességből éveken át végeztem. Ezért mondtam le könnyen a pénzügyi elődóságról és ezért igyekszem lassanként megválni mindennemű megbízatástól, nehogy a munkából kiöregedve, akaratom ellenére állítsanak félre.

Jól tette volna a munkálat készítője, ha — hiszen ez is érdeklő az egyházkerületet — azt is szóvá tette volna, hogy ennek a lapnak is főszerkesztője s minden anyagi kötelezettségéért egyedül felelőse vagyok. Bizony szeretném már ezt a dicsőséget is másnak átengedni.

Hogy magamról szólok e munkálathoz fűződően: nem meggondolás nélkül teszem. Azt hiszem, jogom van arra hivatkozni, hogy 1900 június óta, amikor egyházi tisztségbe először léptem, a munkában, életerőben, a kiadott kötelesség habozás nélküli teljesítésében áldozatot hozók közt nem utolsó helyen állok. Ennek a nyugodt önérzettel megismerése mellett, tehát nem lecsökkentett mértékkel, mérem a magaméval egyenlőnek a bizottság tagjainak jószándékát. Ha az anyaszentegyház iránti jószándékhoz a megítélés mindenre kiterjedő gondosságában is nyilvánuló egymás iránti jóakarát is hozzájárul: minden vitának csak egy lehet a vége: az Istendicsősége s anyaszentegyházunk épülése.

Sz. Kun Béla,
egyhker. tanácsbíró.

Egyház

Egyházmegyei gondnoki beiktatás Mezőtúron.

A népes Hevesnagykunsági egyházmegye f. hó 15-én iktatta be nagy ünnepélyességgel új gondnokát, vitéz Horthy István nyug. lovassági tábornokot Mezőtúron. A Horthy-család és a hevesnagykunsági traktus rég ide óta össze vannak forrva; a közelebbi időből a most beiktatott gondnok áldott emlékezetű apja, Horthy István és nagyérdemű öccse, a hősi halált halt Horthy Szabolcs főispán szintén viselték e díszes tisztséget s általában az egyházmegye egy tanácsbírói széket mindig tartott a Horthyak számára tiszteletből, szeretetből.

A beiktatáson megjelent Horthy Miklós kormányzó is, akit ünnepélyes fogadtatásban részesítettek. Az istentisztelet után Végh Sándor tanácsbíró, helyettes világi gondnok, megnyitotta a közgyűlést, ami után dr. Baltazár Dezső püs-

pökünk üdvözölte a Kormányzó öföméltóságát a 800,000 lelket számláló tiszántúli reformátusság nevében. Ezután vitéz Horthy István gondnok letette az esküt és megtartotta székfoglalóját, amelyben hazafiságra, vallásosságra és az egyházi fegyelem bevezetésére hívta fel a jelenvolutakat. A tartalmas beszéd után az egyházmegye egyes alakulatai üdvözölték mély tisztelettel.

A beiktatás után a Kormányzó a főgimnázium tantermében fogadta a tisztelgő küldöttsegeket, amelyeknek köszöntésére válaszul megfontolásra méltó intő beszédei mondott.

Délután 2 órakor ebéd volt a kaszinó disztermében az államfő tiszteletére, akit dr. Baltazár Dezső püspökünk éltetett poharköszöntőjével.

Iskola

Zsigmond Ferenc.

Debreceni főgimnáziumunknak három éve kiváló értéke, református tanítóképzésünknek már is vezető egyénisége Zsigmond Ferenc, akit a Magyar Tudományos Akadémia folyó hó 5-én választott meg levelezőtagjának.

Ez ősmagyar református talentum a kunság talajában gyökerezik, e földnek volt éveken át mestere is Karcagon, míg aztán sok rendbeli tudományos munkája, pedagógiai rátermetisége Debrecenbe hozta, ahol meglehetősen elvonulva él és dolgozik és dolgozik szüntelen.

A XIX. század regényirodalmának speciális művelője; e téren mozgó művei egyformán bizonyosságot tesznek az író élet- és jellemrajzának biztos ismeretéről és a kor eszményeinek és ferdeségeinek mérlegeléséről.

Amikor a Magyar Tudományos Akadémia tagjai sorába felvette Zsigmond Ferencet, kétségtelenül az ő tehetségét és munkásságát koszorúzta meg; de azért jól esik nekünk is az ő dicsőségének örömeiben osztozni és őszintén kívánni, hogy értékes tevékenységét tartsa meg a jó Isten számmunkra és az Ő dicsőségére beláthatatlan ideig!

Irodalom

Adatok énekeskönyvünkhöz.

Harsányi István sárospataki theologiai tanár, irodalomtörténetünk jeles kutatója azon alkalomból, hogy a 14. és 16. számban énekdallamainkkal foglalkoztam, tudatja velem, hogy az *Ethnographia* című folyóirat 1917. évfolyamának 266—277. lapjain a Gályarabok énekének egész története megvan írva. Eszerint az ének szövegét Pauli Joachim berlini német tanító (1636—1667) írta, magyarra fordította Jeszenszky Károly, dallamát Lutten-

bacher Agost budai evangélikus kántor készítette. (Érzékem tehát nem csalt, midőn azon nézetemnek adtam kifejezést a 14. számban, hogy a dallam is, a szöveg is (magyar fordításban) csak az újabb kor terméke lehet.) Azt is tudatta velem, Harsányi professzor, hogy az *Irodalomtörténeti közlemények* 1924. év 132. lapján kimutatta, hogy *Mire bántódom* énekünk eredetije (Warum betrübst du dich) nem Sachs János műve, hanem egy ismeretlen költőé. Ez az ének a Sachs műveinek kritikai kiadásában (1870) nem szerepel. Balassa Bálint *istenes énekeinek* függelékében megtalálható. Balassa Bálint fordítása. (Ezzel megdől énekeskönyvünk azon adata, hogy a 260. számú dicséret szerzője Sachs János, s Földvári József fordította.) Harsányi professzor adatai énekeskönyvünk újabb kiadásánál minden bizonnyal figyelembe fognak vétetni.

Ezt az alkalmat felhasználom azon kérésre, hogy aki valamely fontos énektörténeti adat birtokában van, vagy birtokába jut, azt nyilvánosságra hozni, vagy az énekeskönyvet szerkesztő bizottság elnökségének tudomására juttatni szíveskedjék, aki kétségtelenül gondoskodni fog arról, hogy az elfogadható adatok énekeskönyvünknek újabb meg újabb kiadásánál felhasználtassanak. A külföldi énekeskönyvek nagy gondot fordítanak az énekek és énekdallamok szerzőinek s a szerzetés idejének feltüntetésére. Nálunk is így kell lenni ezentúl nemcsak kegyeletből, hanem egyházi énekirodalomtörténetünk érdekében is.

Szügyi József.

Javítandó iráshibák. A 123. lap második hátsó részén a negyedik utolsó sorban 1598 helyett 1592 olvasandó. A 124. lapon a 295. sorszám helyett 304. olvasandó. Ugyanezen lapon a tizedik utolsó sorban a *való* szó után a pont kimaradt. Ha ezt helyreállítjuk, kitűnik, hogy nem a 63. számú ének, hanem a 32. számú dallam való az erdélyi énekeskönyvből. Ugyanezen hasáb ötödik utolsó sorában a 35. *zoltár* helyett 66. és 35. *zoltár* olvasandó. Eszerint a 99. számú dallam így alakult a 66. és 35. *zoltár* dallamából: először jön a 66. *zoltár* négy első sora, azután jön egy dallamhangnak kihagyásával a 35. *zoltár*nak 3. és 4. sora s a dallamot bezárja egy öt dallamhangból álló rövid sor.

Külföld

Magyarország a luxemburgi nemzetközi madártani kongresszuson.

Folyó évi április hó 12—16. napjain Luxemburgban nemzetközi madártani kongresszus volt, amelyet a francia, belga és luxemburgi madárvédő egyesületek hívtak össze. Nemzetközi jellegét biztosította az a körülmény, hogy húsz nemzet küldte be dolgozatait és képviselőit. A központi hatalmakat egyáltalán nem zárták ki, sőt a velük való együttműködés utáni vágyakozás az egész kongresszus lefolyásán észlelhető volt. Maga a kongresszus vezetősége lelkesen

fáradozott azon, hogy Magyarország is elküldje képviselőit.

Hazánkat Szomjas Gusztáv nemzetgyűlési képviselő és dr. Nagy Jenő debreceni főgimnáziumunk jeles tanára képviselte, akik egyúttal valamennyi madártani intézmény és egyesület nevében jelentek meg.

Összesen 38 előadás volt bejelentve, még pedig 19 német, 17 francia és 2 angol nyelven; de nemcsak e három nemzet kiküldöttei tartották ezeket az előadásokat, hanem úgyszólván valamennyi nagyobb kulturnemzet képviselői. A mi kiküldötteink öt előadást tartottak s ezzel nemcsak hogy nagymértékben ráterelték a figyelmet a magyar tudományosságra, hanem egyúttal első helyre is kerültek, mert egyetlen nemzet sem szerepelt ily nagyszámú előadással.

Dr. Nagy Jenő előadásai: 1. Az aldunai egykori és jelenlegi madártelepekről és 2. A Hortobágyról, mint áttelelő és átvonuló helyről szövegezték. Ugyancsak ő terjesztette elő 3. A Chernel-Csörgey-féle javaslatot a párisi nemzetközi madárvédelmi egyezmény módosítására és 4. Az újabb madárvédelmi törvénytervezetet.

Szomjas Gusztáv a vetési varjak mezőgazdasági jelentőségét ismertette, saját megfigyelései alapján.

Valamennyi előadás élénk eszmecsere-t váltott ki a külföldi szakemberek körében, ami legjobban igazolta a természettudományokban a nemzetközi érintkezés szükségességét.

A kongresszussal kapcsolatban kiállítás is volt, amelyen az egyes országok madárvédelmi tevékenysége, illetve a használt madárvédelmi eszközök és készülékek voltak bemutatva. Itt, sajnos, mi nem voltunk képviselve, mert a nagyobb terjedelmű gyűjteményeknek és eszközöknek a Luxemburgba szállítása már oly összegbe került volna, amelyre nálunk jelenleg nincs fedezet.

De ugyanezen a kiállításon bemutatott madárvédelmi irodalom terén már ismét az első helyen volt hazánk, hiszen a Magyar Madártani Intézet, Herman Ottó, Chernel, Csörgey e téren oly maradandó értékű műveket alkottak, hogy ezeknek nincsen párja a világirodalomban. Herman Ottónak a „Madarak hasznáról és káráról” szóló munkája ott van német és angol nyelvre is átültetve és Csörgey rajzaival jelennek meg még az orosz madárvédelmi művek is.

Hogy Magyarország e nemzetközi kongresszuson megjelenhetett, azt elsősorban a debreceni Kollégium és Debrecen városa tette lehetővé; az ő adományaikhoz hozzájárultak még a vallás- és közoktatásügyi miniszterium, Nemzeti Múzeum, Debreceni Első Takarékpénztár, Tiszántúli Madárvédelmi Egyesület, Sesztina Jenő kormányfőtanácsos és Szomjas Gusztáv nemzetgyűlési képviselő.

A siker a tudomány és munka összehatásának következménye; ezek tehát azok az erők, amelyekkel célt érhetünk.

B-I.

Halottaink

Póth József, az újsóvei református gyülekezet lelkipásztora, életének 60, újsóvei lelkipásztori működésének 20. évében, folyó évi április hó 23-án, rövid idei **szenvedés** után jobblétre szenderült. Alapos készütséggel, nemes gondolkodású, áldásos működésében lankadatlan buzgóságú, hivatásos hú pásztor volt, akit köztiszttelet, becsülés és bizalom környezett gyülekezetében, egyházmegyéjében és mindenütt, ahol egyéniségét és tevékenységét ismerték. Gyülekezete hála jeléül kegyeletos gyászjelentésen adott kifejezést a veszteség felett érzett fájdalomnak. Gyászolja özvegye, öt fia, továbbá közeli és távoli rokonsága. Legyen áldott emlékezete.

Különfélék

Megszűnt az „Egyetértés”.

A Debrecenben megjelenő politikai napilapok egyike, az Egyetértés című, melyet Debrecen város és a Tiszántúli egyházkerület könyvnyomdai vállalkozása adott ki, május 1-ével megszűnt. Az április 30-i utolsó számban *Bücsúzól* címfelírás alatt el van mondva, hogy a lap azért szűnt meg, mert nem tudott elég kiterjedt olvasóközönséget biztosítani s a vállalat nincs abban a helyzetben, hogy ilyen körülmények közt a lapot fenntarthassa. A Bücsúzós magyarizációt is igyekeznek adni arra, hogy miért nem tudott a lap kellően elterjedni, Ebből a részről minket is érdekelhetnek a következők:

„Mi nem titkoltuk, hogy az egész világfelfogásunk a régi debreceni, azaz református keresztyén irányú... Mi a Tisza István irányában akartunk haladni, komolyan nemzeti és nemesen szabadelvű irányban... Nem valók voltunk ennek a mostani világnak, amelyik mindent csak az öfelőle eső oldaláról megvilágítva fogad el igaznak”.

Az Egyetértés megszűnését különben már rég óta s elég következetességgel követelték, reformátusok közül valók is. A lap megszűnése után Debrecenben még öt napilap marad. Közülök a legrégebb alapítása óta szoros kapcsolatot tart fenn a római katolikus egyházzal; a másik részvényeinek többsége felett a róm. kath. prépost rendelkezik; a harmadik és negyedik közös tulajdonosa üzleti vállalatának hatalmas arányú kifejlesztésével most költözik a Bika-épületbe a róm. kath. Teréziánium épületéből, ahol alakult és nagyra nőtt; az ötödik az egyházkerületünk hívei előtt nagyon ismert Hegedüs és Sándor cég tulajdonosa s a szélső radikális irány szószólója. Jellemző és talán tanulságos is, hogy a debreceni lapok közül ez az utolsó nem tudta titkolni a kitörő örömét az Egyetértés megszűnésén s az ezzel elért sikere feletti diadaléretének erősen demokrata ízléssel megírt cikkekében kifejezést adott.

Egyetemi magántanárrá habilitálta a debreceni bölcsészeti kar dr. Vekerdi Bélát, főgimnáziumunk kiváló matematikus és fizikus tanárát folyó hó 2-án. Előadását „A relativizmus problémája a

filozófiában és a természettudományban" címmel élénk figyelem mellett tartotta meg. — Ad multos annos.

A Templomegyesületi hitvédelmi szakosztálya folyó hó elsején megtartotta szokásos összejövetelét, amelyen most dr. Révész Imre nagy érdeklődés mellett fejtegette a temetési szertartás helytelen és helyes módját.

Lelkészválasztás. A dolhai gyülekezet Szécsényi István kajdani lelkészt választotta meg pásztorául. Őszintén gratulálunk.

Hajduböszörményben a Bocskay református reálgimnázium cserkészcsapatának avató ünnepélye folyó hó 3-án volt Debreczeni Ferenc debreceni főgimn. tanár, cserkészkerületi ellenőr részvételével.

Dr. Nagy Zsigmond emlékének kegyeletesen adózott az 1903-ban érettségizettek osztálya főgimnáziumunk tanárainak és ifjúságának jelenlétében. A néhai tudós volt tanítványai megfestették egykori kedves tanárjuk arcképét és f. hó 3-án délelőtt adták át az intézetnek. A tanítványi hálát és a tanult eszményeket híven felmutató beszédet, amelynek végén a képet átadták, Szele Miklós leányiskolai vallásnár tartotta; míg a kegyelet eme tárgyát S. Szabó József igazgató vette át, hangoztatván az ifjúság előtt az európai műveltségen alapuló hazafiasságot és az önképzés folytonosságát, mint dr. Nagy Zsigmond kiváló erényeit. Végül dr. Bessenyei Lajos arról a tanári hitről beszélt, amely reméli, hogy minden fáradsága és veritékezése meghozza a hála gyümölcseit. A gyönyörűen díszített tornateremben lefolyt ünnepség a Himnusszal kezdődött, a Szózáttal végződött. Az élethű képet dr. Gyöngyössy József egykori tanítvány, járásbíró festette.

A „Móllusz“ cserkészcsapat zászlóját folyó hó 3-án, délután 5 órakor avatták fel ünnepélyesen a Nagytemplomban. Az alkalmi igehirdetést dr. Révész Imre tartotta, a megáldást dr. Baltázár Dezső püspökünk mondta.

A debreceni tudományegyetem folyó hó 3-án, déli 12 órakor leplezte le névadójának, gróf Tisza Istvánnak arcképét a Kollégium dísztermében. Előzetesen a Tisza István tudományos társaság Jókai-emlékünnepélyt tartott, amelyen dr. Pap Károly mondott szép emlékbeszédet.

Szabadszállás 1. április 26-án a plébános a tanítót, aki harmadéves hittanhallgató, egy körmenet alkalmával tettelegesen inzultálta. Amely elítélendő ez a türelmetlenség, épúgy gondolkozásra indít az, hogy lehet-e ilyen szellem mellett kereszttyénységéről és egységről beszélni?!

A Magyar Tudományos Akadémiánál Kazinczy Gábor nyug. kuriai bíró, nagyatyja Kazinczy Ferenc emlékére 40 millió alapítványt tett a maga és felesége nevében. Fejedelmi alapítvány méltó a dicső nagyapa fennkölt lelkü unokájához.

Felvétel a debreceni református tanítóképző-intézetbe. Csak ép testű, 14 évet betöltött,

18 évnél nem idősebb növendékek vétetnek fel, akik a középiskola negyedik osztályát sikerrel elvégezték. Akik javító-vizsgával végzik el a negyedik osztályt, nem vehetők fel. A felvételi kérvényt alólírott igazgatóságához kell beadni f. évi július 1-ig, a következő melléklettel: 1. Születési anyakönyvi kivonat. 2. Negyedik osztályos iskolai bizonyítvány. 3. A tanítói pályára való alkalmatosságot igazoló orvosi bizonyítvány. 4. Újroltási bizonyítvány. 5. A jótéteményekért folyamodóknál községi szegénységi bizonyítvány, amely a helybeli lelkész által is aláírandó. A tápintézeti díj 4 fokozat szerint jelenleg egész évre 20, 60, 120, 180 aranykorona, a bentlakási díj pedig három fokozat szerint egész évre 2, 6, 10 aranykorona. **Tandíj nincsen.** Szegény tanulók tankönyveket is kapnak. A jó előmenetelű tanulók a Baltázár-amerikai alapítványból segélyben részesülnek. A folyamodó tanulókat a felvétel felől augusztus 15-ig értesítjük. Az I. osztályba csak 35 tanuló veszünk fel. A tanárkarnak joga van a folyamodó tanulókat közül a legjobbakat kiválasztani s azokat venni fel. Debrecen, 1925 május 4. Református tanítóképző-intézeti igazgatóság.

Szerkesztői üzenetek.

B. E. R. Beküldött referációját nagy sajnálattal nem közölhetjük, mert már más megelőzte s ez a hirdetés is lemaradt mostani számunkról alkalmi torlódás miatt.

Sz. B. A. Kérésed teljesítése több időt igényel. Egy kis türelmet kérek. Előző kérésedet továbbítottam.

Pályázat.

A hajduböszörményi református egyház pályázatot hirdet egy, halálozás folytán megüresedett elemi iskolai tanítónői állásra. Kötelesség: a reá bizott osztály vagy osztályoknak az egyházkerületi tanterv szerint való oktatása, belmissziói munkában segédkezés, a tanítói énekkarnak kötelezett tagja. Fizetése törvényszerű, lakáspénze fizetési fokozatának megfelelő. B. listások, menekültek előnyben. Pályázati határidő június 1. Az állás 1925. szeptember 1-én elfoglalandó. Pályázati kérvények okmányokkal a református iskolaszékhez adandók be.

Bakóczy Endre

református iskolaszéki elnök.

Pályázat.

A kisujszállási református reálgimnázium pályázatot hirdet egy *történet-földrajz* rendes tanári tanzékre. Javadalom a megválasztandó tanárnak a statusba leendő beosztása szerint az államival azonos. Franciául tudók előnyben részesülnek. Református, okleveles tanárok a Református Egyház-tanácsához címzett, képesítésüket, életkorukat, családi és egészségi állapotukat, eddigi működésüket s a forradalmak alatt tanúsított magatartásukat

igazoló okmányokkal felszerelt kérvényeiket folyó évi június 25-ig alantírt igazgatótanácsi elnökhöz küldjék be. Az állást 1925. szeptember 1. kell elfoglalni.

Kisújszállás, 1925. április 25.

Török Imre
igazgatótanácsi elnök.

Pályázati hirdetés.

A hajdúnánási református reálgimnázium igazgatótanácsa pályázatot hirdet:

a) egy magyar-német vagy magyar-francia szakos rendes tanári állásra; előnyben részesülnek, akik a francia nyelv tanítására is képesítve vannak,

b) a testnevelési rendes tanári állásra.

Fizetés és lakáspénz egyenlő az államiakéval. Pályázhatnak református vallású tanárok. Okleveles pályázók hiányában az állások helyettessel is betölthetők. Az életrajzzal, születési-, érettségi-, orvosi bizonyítvánnyal s az előző szolgálatokat igazoló okmányokkal felszerelt kérvényeket június 10-ig kell benyújtani az igazgatósághoz. Az állásokat szeptember 1-én kell elfoglalni.

Kolozsvári Mihály,
lelkész-elnök.

Márki Imre,
igazgató.

780—1925. sz.

Pályázati hirdetés.

Pályázatot hirdetnek a halálozás folytán megüresedett *hajdúszováti* lelkészi állásra. Javadalom:

1. 814.06 K 1925 dec. 31-ig 75%-os összegig. 1926 január 1-től teljesen aranykorona értékben, negyedévi előleges részletekben fizetve.

2. 52 kat. hold 1539 □-öl tagbirtok, melynek adóját az egyház fizeti.

3. 2 kat. hold 848 □-öi föld haszonélvezete a közlegelőn.

4. 449 □-öl kerti föld.

5. Négy öl kemény tűzifa beszállítva és felvágva.

6. Lakás, udvar, kert, melléképületekkel. A tagon tanyaépületekkel.

7. Esketési stóla megváltva, a többi az egyházkerület szabályrendelete szerint.

Az állás 1925 október 1-én elfoglalandó, azonban az özvegyet 1926 október 1-ig a lakáson, esketési stóla váltságon és stólán kívül a félfizetés illeti. Ezenkívül kert- és tanyai beruházás címén az új lelkész 3.500.000, azaz hárommillióöttszáz-ezer koronát tartozik fizetni.

A pályázati kérvények Bartha László esperes Tiszalök (Szabolcs m.) címre küldendők. Az okmányok visszaküldésére megfelelő összegű postabélyeg csatolandó. Pályázati határidő: 1925 május hó 31 déli 12 óra.

Debrecen 1925 május 8.

Dr. Baltazár Dezső,
püspök.

Debrecen sz. kir. város és a Tiszántúli református egyházkerület könyvnyomdavidálalata.

Legszebb, legjobb, legmaradandóbb, mert
egész életre tanulsággal szolgáló

Konfirmációi ajándék

Dr. Erdős Károly:

Az én vallásom

című műve, amely sok egyházba be
van vezetve, mint a legalkalmasabb
konfirmációi emlékkönyv.

Ára vászonba kötve 5600 K.

Most jelent meg a „Méliusz“ kiadásában

FOHÁSZOK

„Az én vallásom“ című könyvecskéből
egy kis 32 lapos füzet 6.5×8.5 cm.
nagyban. Tartalmaz konfirmá-
ciói emléklapot és imádságokat
hétköznapi és ünnepnapokra.

A legkedvesebb és legolcsóbb konfirmá-
ciói ajándék, amelyet a legszegényebb
egyháztag is megvehet és használhat
buzgósága növelésére.

Ára 1400 K (20 arany fillér).

Konfirmációi emléklapjaink

bibliai helyekkel, csinos kiállításban,
nagyobb és kisebb alakban, 1000,
illetőleg 500 koronáért kaphatók.

Egyházaknak tömeges vétel esetén
10% kedvezményt adunk.

„Méliusz“
könyvkereskedés

Debrecen,
Ferenc József-ut 26.